

หอสมุดแห่งชาติ

พระราชนิพนธ์โคลงสุภาษิต ๓ เรื่อง

คือ

สุภาษิตโสฬสไตรยางค์ สุภาษิตนฤทมนการ
สุภาษิตมารดาสอนอาบู่หะชั้น

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รวบรวมในหอพระสมุดวชิรญาณ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี
โปรดให้พิมพ์

ขวอก พ.ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

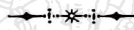

พระราชนิพนธ์โคลงสุภาษิต ๓ เรื่อง

คือ

สุภาษิตโสฬสไตรยางค์ สุภาษิตนฤทมนการ

สุภาษิตมารดาสอนอาบู่หะซัน

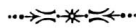
พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รวบรวมในหอพระสมุดวชิรญาณ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี

โปรดให้พิมพ์

๖
บวอก พ.ศ. ๒๔๖๓

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

เลขที่ ๑๑๙.

เลขหมู่ ๗.๕๐

เลขทะเบียน

NATIONAL LIBRARY OF THAILAND

31111005350432

โคลงสุภาสิตโสฬสไตรยางค์

พระราชนิพนธ์

ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑ ปราชญ์แสดงคำวิหัตวัย ไตรยางค์

โสฬสหมกหมวกปาง ก่อนอ้าง
เป็นมาติกาทาง บัญญัติ แสงเฮย
หวังสวัสดิสุขทุกขสร้าง สืบสร้างกุศล

สามสิ่งควรรัก

ความกล้า ความสุภาพ ความรักใคร่

๑ ครอบลักลักล่าวัดชัย ทั้งหทัย แท้แท้
 สุภาพพจนภายใน จิตพรหม
 ความรักประจักษ์ใจ จริงแน่น นอนฤฯ
 สามสิ่งควรรักน้อม จิตให้สนิทจริง

สามสิ่งควรรชม

อำนาจปัญญา เกียรติยศ มีมารยาทดี

๒ ปัญญาสติกล้า เลิศญาณ
 อำนาจศักดิ์สูงการ มั่งชั่ง
 มารยาทเรียบเลี่ยมสาร เสงี่ยมเงื่อน งามนอ
 สามสิ่งควรรักทั้ง แต่ซ้องสรรเสริญ

สามสิ่งควรเกลียด

ความดูร้าย ความหยิ่งกำเริบ อักตัญญู

๓๖ ไชยาปจิตรหายาร้าย ทารณ
 กำเริบเหี้ยมเกินสกุล หยิ่งก้อ
 อิกหนึ่งห่อนรู้คุณ ใครปลูก ผังแซ
 สามสิ่งควรเกลียดท้อ จิตรแท้อย่าสมาน

สามสิ่งควรระวังเกียติเตียน

ชั่วเลวทราม มารยา ฤษยา

๓๗ ใจชั่วชาติต่ำช้า ทรชน
 ทจริตมารยาชน ปลูกไว้
 หึงส์จิตรคึกเกลียดคน คึกว่า ตัวแซ
 สามสิ่งควรเกลียดไกล เกลียกช้องสมาคม

สามสิ่งควรเคารพ

ศาสนา บุติธรรม

ความประพฤติเป็นประโยชน์ทั่วไปไม่เฉพาะตัวเอง

๕ ศาสนาสอนสั่งให้	ประพฤติดี
หนึ่งบุติธรรมไข่ม	เลือกดี
ประพฤติเพื่อประโยชน์ศรี	สวัสดิ์ทั่ว กันแฮ
สามสิ่งควรรอบรู้	เคารพเรื่องเจริญคุณ

สามสิ่งควรยินดี

งาม ตรงตรง ไทยแก้ตน

๖ สรรพางค์โสภาคย์พร้อม	ฉัญลักษณ์
ภาณิตจิตรประจักษ์	ชอบพร้อม
เป็นศขโสตนรัก	การชอบ ธรรมนา
สามสิ่งควรชกน้อม	จิตรให้ ยินดี ๐

สามสิ่งควรปรารถนา
ความสุขสบาย มิตรสหายที่ดีดี ใจสบายปรุโปร่ง

๗ สุขกายวายโรคอื่น ว่าความ
มากเพื่อนผู้งานการ ชีพได้
จิตรแผ้วแผ่สงัดราญ ร่มยัสซ เกษมแซ
สามสิ่งควรจักให้ วยร้อนปรารถนา

สามสิ่งควรข้อนวอนขอ
ความเชื่อถือ ความสงบ ใจบริสุทธิ์

๘ ศรัทธาทำจิตรหมั่น คงตรง
สงขรบังคับยั้งระสงค์ สิ่งเศร้า
จิตรสอาดปราศสิ่งพะวง วุ่นซุ่น หมองแซ
สามส่วนควรใส่ใจ แต่ตั้งอธิฐาน

สามสิ่งควรนับถือ

ปัญญา ฉลาด มั่นคง

๕ ปัญญาของทวีลา ฤกหลาย
ฉลาดยิ่งสิ่งแยบคาย คาครั
มั่นคงไม่คืนคลาย คลอนกลับ กลายแฮ
สามสิ่งควรกอบกู้ ภัยพ้นภัย

สามสิ่งควรจะชอบ

ใจอารีสุจริต ใจดี ความสนุกเบิกบานพร้อมเพรียง

๖ สุจริตใจโดยชอบ อาริ
ใจไปรุ่งปราศราศี ชื่นชอบ
สิ่งเกษมสุขเปรมปรี่ คาพรัง พร้อมแฮ
สามสิ่งสมควรต้อง ชอบต้งยินดี

สามสิ่งควรสงไสย
ขอ หน้าเนื้อใจเสือ กลับกลอก

๑๐ ค่ายย่อยกองทัพบก ทุกประการ
นักตรึงจิตฝึกกันประมาณ ยากรู้
เร่ร่อนผลึกพลันขาน คำกลั้ว พลันญา
สามลั่นควรแล้วผู้ พระพ้องฟังแคลง

สามสิ่งควรละ
เกียจคร้าน วาจาฟันเพื่อ
หยอกหยาบแลแสดง ฤาขัดคอ

๑๒ เกียจคร้านการท่นทั้ง การทน ถัด
พดมากเปล่าเปลืองปน ปกเหล้น
คำแสดงเลียดแทงระคน คำหยาย หยอกญา
สามสิ่งควรทั้งวัน ขาดลั่นลั่นคาน

สามสิ่งควรกระทำให้มี
หนังสือดี เพื่อนดี ใจเย็นดี

๑๓ หนังสือสอนสั่งข้อ วิชา
เว้นยาปเสาะกัลยาณ มิตรไว้
หนึ่งจากปราคโทษา คดีห่อ ใจเซย
สามสิ่งควรมีให้ มากหยั่งยืนเจริญ

สามสิ่งควรจะหวงแหนฤาต่อสู่เพื่อรักษา
ชื่อเสียงยศศักดิ์ บ้านเมืองของตน มิตรสหาย

๑๔ ความก้มขอมทั้ง ๕ ยศถา คักก็เซย
ประเทศเกิดกมลพงค์ อยู่ยัง
คนรักร่วมชัชยา ศรัยคฺช ทุกซ์แซ
สามสิ่งควรสงวนทั้ง ต่อสู่ผู้เขี้ยฟ

สามสิ่งควรครองไว้
กิริยาที่เป่นใจใน มั่งง่าย วาจา

๑๕	ขากวอนเกิดก้วย	น้ำใจ	แปรฤา
	ใจซึ่งรีบเร็วไว	ก่อนรู้	
	วาจาจักพดใน	กิจสย	สรรพแฮ
	สามสิ่งจำทั่วผู้	พิทักษ์หมั่นครองรวัง	

สามสิ่งควรเตรียมเพื่อ
อนิจัง ชรา มรณ

๑๖	สิ่งใดในโลกล้วน	เปลี่ยนแปลง
	หนึ่งชราหย่อนแรง	เร่งวัน
	ความตายติดตามแสง	ทำชีพ ประโลยเชย
	สามส่วนควรคึกคัก	คฤ์เตรียมคอบ

๑ ขบสารสืบทกเค้า	คเนนัย หมวกแซ
หมวกละสามคึกศรรพ	เสร์จัน
เปนนสืบทแก้	ขอกเยียง อย่างแซ
ตามแบบข่ซากหวน	เสร์จแล้วบริบูรณ์

๓๓

โคลงสุภาษิตนฤทมนาค

พระราชนิพนธ์

ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

กิจ ๑๐ ประการที่ผู้ประพฤดียังไม่เคยเสียใจ

๑ บัณฑิตวินิจแล้ว	แถลงสาร สอนเขย
ทศนฤทมาการ	ชอช
เหตุผู้ประพฤติปาน	ถึงกล่าว นั่นนอ
โทมนัสเพราะกิจนี้	ห่อนใดเคยมี

๑ เพราะทำความดีทั่วไป

๑ ทำดีไปเลือกเว้น	ผู้ใด ไคเขย
แต่ผูกไมตรีไป	รอยข้าง
ทำคุณออกหนุนใน	การชอย ธรรมดา
ไว้ศักรปองมล้าง	กลับช้องสรวเสริญ

๒ เพราะไม่ได้พูดร้ายต่อใครเลย

๒ เห็นท่างโมหะร้อน ฤษยา
 สละส่อเสียดมารยา ไล่ร้าย
 คำหยาบคายจ้วงจา ฌาณชู้ เจิญเซย
 ไข่มั่นนินทา้าย โทษให้ผู้ใด

๓ เพราะถามฟังความก่อนตัดสิน

๓ ยินคติมรื่องน้อย ใหญ่ไฉน ก็
 ยิงข่งเห็นไป เกิดควน
 ฟังคอบสอคำไข คึกโคร ครอบณา
 ห่อนตัดสินห้วนห้วน เหตุควยเบาความ

๔ เพราะคิดเสียก่อนจึงพูด

๔ พาทมีสศิริ้ง รอคิด
 รอบคอบชอขแลผิต ก่อนพร้อง
 คำพทพ้างลิต เขียนร่าง เรียงแซ
 ฟังเพราะเสนาร้อง โสคทั้งท่างวั

๕ เพราะอดพูดในเวลาโกรธ

๕ สามารถอาจห้ามงก วาจา คนเซย
 ข้างเมื่อยังโกรธา ชุ่นแค้น
 หยคคึกพิจารณา แพ้ชนะ ก่อนนา
 ชอบผิดคิดเห็นแม่น ไม่ยังเสียความ

๖ เพราะได้กรุณาต่อคนที่ถึงอับจน

๖ กรุณานรชาติผู้ พ้องภัย พิชิตเซย
 ช่วยรอดปลอดภัยไสย สว่างร้อน
 ผลจักเพิ่มพลใน อนาคต กาลแฮ
 ชนจักชูช่อช่อน ข้างเบืองประจัน

๗ เพราะขอโทษบัณฑิตที่ได้ผิด

๗ ไทกิจผิดพลากแล้ว ไช้ละ ล้มเลย
 ห่อนทญูมานะ อ่อนน้อม
 ขอโทษเพอการวะ วายขาด หมางแฮ
 ถักว่าปอ้อมค้อม คึกแก้ ไทโยโกง

๘ เพราะอดกลั้นต่อผู้อื่น

๘ ชนคัมภีร์มากหมั่น	สันดาน
ใครกระกระระราน	อดกลั้น
ไ้คุณเฉียบเฉกพาล	พาเกิด ร้อนพ่อ
ผู้ประพฤติกงั่น	จักไ้ใจเย็น

๙ เพราะไม่ฟังคำคนพูดเพศนิทาน

๙ ไ้ฟังคนพูดฟัง	ผู้
เท็จแลจริงงานใจ	พนเผอ
ค้อมคเทยวกริเกอ	คละเคล้า
ฟังจะพาพลอยเข้า	ท่านทั่ว ไปนา
	พวกเพ้อจริงควาน

๑๐ เพราะไม่หลงเชื่อข่าวร้าย

๑๐ อีกหนึ่งไ้เชอถ้อย	คำคน ภาแซ
บอกเล่าข่าวเหตุผล	เรื่องร้าย
สืบสอยประกอบจน	แจ่มเท็จ จิงนา
ยังบ่ทวนขักย้าย	คนเดินก่อนก้าถ

๑ ข้อความตามกล่าวแก่ สิบประการ นั้น
 ควรแก่ความพิจารณา ทว่าผู้
 แม้ละไข่ขาดปาน ไคลงกล่าว ก็
 ควรระวังกับสู่ สงบข้างยังก็

โคลงสุภาสิตสอนผู้เป็นข้าราชการ
ทรงพระราชนิพนธ์ในเรือนิทราชาคริธ
นางจอกแก้วมารดาสอนอาบุหะชั้น

โคลง ๔

๑	มารตระแจ้งแจก	นิตินาร
	ตามคติโบราณ	กล่าวไว้
	วุฒิประการ	ควรประกอบ ยศแซ
	สำหรับขัตติยราชได้	เลือกเลียงมนตร

๒	หนึ่งมีชาติพื้นเนอง	เสนา นานฤ
	หนึ่งเรียวชนมา	ยุแล้ว
	หนึ่งเรียนรชวิทยา	ยลทราบ เสรีจแซ
	หนึ่งยังขัญญาแล้ว	ผ่องพันโลกเขลา

๓๐ ควรเนาตำแหน่งไต่ ชูานัน ทรเชย
 ฤๅบ่ครบสี่สรรพ แคไต่
 สองสามสิ่งสำคัญ ควรปลูก เลียงแซ
 วายว้างห่างภูมิไต่ ท่านเว้นไต่ผดุง
 ๓๑ เจ้าจงคำริหู้ ประมาณ ตนเทอญ
 พระโปรศุขเลียงปาน คั้ง
 เพราะเหตุวณิสถาน ไต่ชั่ง มีแฮ
 เห็นตระหนักจักล หลักพันเหอเหิม
 ๓๒ จักเติมจตุรแบบของ ขิยัค
 พระราชกำหนดุมิ กล่าวอ้าง
 สำหรับมาตย์มนตรี ประพฤติ ตนนา
 เจนจบขบขนาทสร้าง สิ่งล้วนควรแสวง

๖ ออย่าเพลงอย่าพลิกเค้า คุณญู ธรเซย
 มั่นจิตรคิตกตัญญู ต่อท้าว
 ไต่ก็ช่วยชันชู เชือกเกียรติ ท่านนา
 พระประสงค์สุกตัว จูงสู้อาสา

๗ เวลาเข้าคำทั้ง ความเพียร เทอญพ้อ
 ราชกิจอย่าพาเหียร อย่าคร้าน
 ไขรู้จูงสอยเรือน ทราบผิด ชอมนา
 ประมาทมกพลาค้าน เคารวะยคิตทง

๘ สงครามมาเหยียบตัว แคนไกล ไกล่ฤ
 ทอดชีพอาสาไป อย่าคร้าม
 สวงนราชรักษาไฟท ที่เกิด ตนแฮ
 ฌิวเหตุเขตรชัณห์ข้าม ขอบฟ้าจูงไป

๑ การในนครรัฐ	พิจารณา ความฤา
โดยแบบขทอัยการ	เที่ยงแท้
เห็นห่างอคติสถาน	ทัณฑ์เที่ยง ตรงแฮ
มลระวิหิงสาแปล	ปลกเปลืองเคียบคณ

๑๐ ว่าพรณบงไ้สัน	สคความ
สอณแต่พอจำยาม	แรกน
จงหมั่นตริตรองตาม	คำแม่ สอนนา
ทวราชคจิงจกช	อนเอนอรรณสอณ

